

Класифікація корпоративних пенсійних схем за ступенем ризику

Конопліна Ю.С., к.е.н., доц. кафедри фінансів

Українська академія банківської справи

Корпоративні пенсійні схеми пропонують різноманітні форми розподілу ризиків між учасниками недержавних пенсійних фондів (НПФ), засновниками (платниками) НПФ та теперішніми пенсіонерами. Нижче представлено ключові характеристики шести основних видів корпоративних пенсійних схем з різним ступенем розподілу ризиків, які застосовуються в світовій практиці.

1. Традиційні (залежні від розміру останньої заробітної плати найманого працівника або від середнього значення заробітної плати за весь період його трудового життя) пенсійні схеми із визначеними виплатами. В таких пенсійних схемах спеціальна формула пов'язує величину виплат із заробітною платою та тривалістю трудового стажу. Коефіцієнт заміщення встановлюється у відсотках до останньої заробітної плати найманого працівника або заробітної плати за весь період його трудового життя. Оскільки виплати здійснюються у вигляді проіндексованих з урахуванням інфляції ануїтетів, пенсіонери є захищеними від інфляційного ризику. Таким чином, такі пенсійні схеми покладають всі ризики, пов'язані із забезпеченням пенсійних виплат на роботодавця-засновника НПФ, а значить і на теперішніх та майбутніх найманих працівників.

2. Пенсійні схеми із визначеними виплатами з умовною індексацією. В таких пенсійних схемах виплати розраховуються так само, як і в традиційних пенсійних схемах із визначеними виплатами за винятком того, що індексація пенсійних виплат теперішнім пенсіонерам і в окремих випадках накопичених виплат (які нараховані, але поки що не виплачуються) є умовною, тобто залежить від фінансового стану НПФ. Чим більше коефіцієнт фінансування, тим більшим є коефіцієнт індексації.

3. Пенсійна схема, заснована на касових залишках, згідно яких виплати розраховуються на основі індивідуальних рахунків, на які нараховується фіксований інвестиційний дохід протягом періоду трудової діяльності до виходу на пенсію. Після виходу на пенсію виплати можуть виплачуватися єдиною сумою або у вигляді ануїтету. Дані пенсійні схеми представляють собою таку форму розподілу ризиків,

яка позбавлена всіх видів перерозподілу доходів, зазначених раніше. Такі пенсійні схеми захищають лише від інвестиційного ризику, але не від ризику зміни очікуваної тривалості життя. Дані пенсійні схеми також не захищають від інфляційного ризику в тому випадку, якщо ставка гарантованого інвестиційного доходу є встановленою на занадто низькому рівні (або лише на номінальному рівні).

4. Колективні пенсійні схеми із визначеними внесками, в яких ставка пенсійних внесків є фіксованою. Виплати розраховуються як і в традиційних пенсійних схемах із визначеними виплатами. Однак коефіцієнт індексації і номінальна величина виплат є прив'язаними до фінансового стану НПФ. Номінальні накопичені пенсійні виплати і навіть номінальні пенсійні накопичення, виплати за якими вже почалися, можуть бути скороченими, якщо коефіцієнт фінансування падає нижче визначеного граничного рівня. Таким чином, пенсіонери зіштовхуються з більшим ризиком невизначеності величини пенсійних виплат, ніж в рамках будь-якої із зазначених вище пенсійних схем.

5. Так звані “ясельні” пенсійні схеми. В таких пенсійних схемах виплати розраховуються на виключно індивідуальній основі до певного віку, а після настання цього віку пенсійні виплати розраховуються як в пенсійних схемах із визначеними виплатами. Такі пенсійні схеми ефективно вирішують проблему осіб, які рано припиняють участь у пенсійній схемі (тобто тих, хто звільняються з роботи у даного роботодавця до виходу на пенсію), відрізняючи їх при розрахунку величини виплат від тих, хто працює у конкретного роботодавця на довгостроковій основі. Останні підпадають під дію традиційних пенсійних схем із визначеними виплатами, в той час як перші залишаються зовсім не захищеними від ризику зміни або невизначеності величини пенсійних виплат.

6. Підтримуючі пенсійні схеми. В таких схемах виплати є більшими, ніж у пенсійних схемах із визначеними внесками та у пенсійних схемах із визначеними виплатами. Така пенсійна схема може гарантувати мінімальну ставку доходу, але виплачувати фактичну ринкову ставку доходності, якщо остання виявиться вище за гарантовану. Згідно таких пенсійних схем, не існує надлишкового фінансування, оскільки фактична ринкова доходність завжди відображається у зростанні величини

пенсійних виплат, якщо така ринкова доходність є вищою, ніж гарантований рівень.